

बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ नुसार बालकांची शाळांमधील राखीव २५ टक्के प्रवेश प्रक्रियेसाठी सुधारीत नियम तयार करण्याच्या अनुषंगाने शासनास शिफारशी करण्यासाठी समिती गठीत करणेबाबत.

**महाराष्ट्र शासन**  
**शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग**  
**शासन निर्णय क्रमांक: आरटीई-२०२५/प्र.क्र. ०८/एसडी-१**  
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,  
मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.  
दिनांक : २९ जानेवारी २०२५.

**वाचा :-**

- १) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम, २००९, दि.२७.०८.२००९.
- २) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, अधिसूचना, क्र.पीआरई २०१०/प्र. क्र. २१२(बी)/ पीई-१, दि. ११.१०.२०११.
- ३) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, अधिसूचना, क्र.पीआरई २०१२/प्र. क्र. ७४/ पीई-१, दि. २४.०५.२०१२.
- ४) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम, २००९, सुधारीत अधिनियम, २०१२, दि.२०.०६.२०१२.
- ५) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, अधिसूचना, क्र.पीआरई २०१२/प्र. क्र. ११२/ पीई-१, दि. १५.०३.२०१३.
- ६) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, अधिसूचना, क्र.आरटीई २०१२/प्र. क्र. ४५/ एसडी-१, दि. १५.०४.२०१४.
- ७) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, अधिसूचना, क्र.आरटीई २०१८/प्र. क्र. १३५/ एसडी-१, दि. २६.०६.२०१८.
- ८) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, अधिसूचना, क्र.आरटीई २०१८/प्र. क्र. १३५/ एसडी-१, दि. २१.०१.२०२३.
- ९) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, अधिसूचना, क्र.आरटीई २०१९/प्र. क्र. २५/ एसडी-१, दि. ०९.०२.२०२४.
- १०) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, अधिसूचना, क्र.आरटीई २०१९/प्र. क्र. २५/ एसडी-१, दि. ०९.०२.२०२४.
- ११) शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, अधिसूचना, क्र.आरटीई २०१९/प्र. क्र. २५/ एसडी-१, दि. १५.०३.२०२४.

**प्रस्तावना :-**

बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ नुसार ६ ते १४ वर्षे वयोगटातील सर्व बालकांना मोफत व सक्तीचे शिक्षण देणारा अधिनियम राज्यामध्ये दि.०१.०४.२०१० पासून अंमलात आला आहे. बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम, २००९ नुसार राज्य शासनामार्फत अधिसूचना दि. ११.१०.२०११ अन्वये नियम तयार करण्यात आले आहेत.

२. केंद्र शासनाने बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ मध्ये दि.२०.०६.२०१२ अन्वये केलेल्या सुधारणेनुसार राज्य शासनामार्फत दि. १५.०३.२०१३ रोजीच्या अधिसूचनेनुसार, इ. १ लीसाठी किंवा शाळेच्या प्रवेश स्तरावर पुर्वप्राथमिक शिक्षणासाठी २५ टक्के प्रवेशाबाबत सुधारीत नियम व शाळांसाठी मार्गदर्शक सुचना अधिसूचित करण्यात आलेल्या आहेत. केंद्र शासनाने अधिनियमांत केलेल्या सुधारणांनुसार राज्य शासनामार्फत वेळोवेळी सुधारणा केलेल्या आहेत. बालकांची २५ टक्के प्रवेशाची प्रक्रिया राबविताना निर्माण होणाऱ्या अडचणींबाबत कालानुरूप सुधारणा करणे आवश्यक असून बालकांच्या २५ टक्के प्रवेशाची प्रक्रिया पारदर्शक पद्धतीने राबवण्यासाठी सर्व नियमांचा एकत्रित समावेश करून नवीन अधिसूचना प्रसिध्द करण्याची आवश्यकता आहे. तसेच, दि.११.१०.२०११ रोजीच्या नियमामध्ये सुधारणा करण्याची आवश्यकता आहे. याकरीता नवीन नियम व आवश्यक त्याबाबींचा

समावेश करून शासनास शिफारस करण्यासाठी आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती गठीत करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधिन आहे.

### शासन निर्णय :-

बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ च्या अनुषंगाने राज्य बालकांचा मोफत व सक्तीचा शिक्षणाचा नियम, २०११ मध्ये तसेच, आरटीई २५ टक्के प्रवेश प्रक्रियेच्या अनुषंगाने दि.१५.०३.२०१३ अन्वये अधिसूचित केलेले नियम आणि त्यामध्ये वेळोवेळी करण्यात आलेल्या सुधारणा एकत्रित करून त्यामध्ये आवश्यक त्या सुधारणा करण्यासाठी आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांच्या अध्यक्षतेखाली पुढीलप्रमाणे समिती गठीत करण्यास सदर शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

अ.क्र.	पदनाम	समितीतील पदनाम
१.	आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.	अध्यक्ष
२	राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई.	सदस्य
३	संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे.	सदस्य
४	उप सचिव (विद्यार्थी विकास), शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.	सदस्य
५	विधी सल्लागार, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.	सदस्य
६	शिक्षण संचालक (माध्यमिक), माध्यमिक शिक्षण संचालनालय, पुणे.	सदस्य
७.	शिक्षण संचालक (प्राथमिक), प्राथमिक शिक्षण संचालनालय, पुणे.	सदस्य सचिव

### २. सदर समितीची कार्यक्षमता पुढीलप्रमाणे राहिल:-

- १) बालकांचा मोफत व सक्तीच्या शिक्षणाचा हक्क अधिनियम, २००९ चे अनुषंगाने राज्य शासनाकडून अधिसूचित करण्यात आलेल्या दि. ११.१०.२०११ रोजीच्या नियमामध्ये सुधारणा करण्यास शासनास शिफारस करणे.
- २) आरटीई २५ टक्के प्रवेश प्रक्रियेच्या अनुषंगाने दि. १५.०३.२०१३ रोजी अधिसूचित केलेले नियम व त्यामध्ये वेळोवेळी करण्यात आलेल्या सर्व सुधारणा एकत्रित करून त्यामध्ये आवश्यक ते बदल करण्यासाठी शासनास शिफारस करणे.
- ३) आरटीई २५ टक्के प्रवेश प्रक्रियेतर्गत शाळांना प्रतिपूर्ती देण्यासंदर्भात उद्भवणाऱ्या न्यायालयीन प्रकरणांबाबत उपाययोजना/ सुचना याबाबत शासनास शिफारशी करणे.
- ४) सदर समितीने आपला अहवाल दोन महिन्यांच्या आत शासनास सादर करावा.

### ३. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५०१२९१७०८५१७८२१ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(तुषार महाजन)  
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा.राज्यपालांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.

२. मा.मुख्यमंत्री यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.मंत्री/मा.राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, सर्व.
४. मा.विधानसभा/विधान परिषद सदस्य, विधान भवन (मुंबई सर्व).
५. मा.मुख्य सचिव यांचे वरिष्ठ स्वीय सहाय्यक.
६. मा.प्रधान सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. आयुक्त (शिक्षण), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
८. राज्य प्रकल्प संचालक, महाराष्ट्र प्राथमिक शिक्षण परिषद, मुंबई.
९. आयुक्त, महानगरपालिका, सर्व.
१०. संचालक, माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई.
११. जिल्हाधिकारी, सर्व जिल्हे.
१२. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, सर्व.
१३. शिक्षण संचालक (प्राथमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१४. शिक्षण संचालक (माध्यमिक व उच्च माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१५. शिक्षण संचालक (निरंतर), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१६. संचालक, महाराष्ट्र राज्य परीक्षा परिषद, पुणे.
१७. संचालक, राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, महाराष्ट्र, पुणे.
१८. संचालक, महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ (बालभारती), पुणे.
१९. अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळ.
२०. विभागीय शिक्षण उप संचालक, सर्व.
२१. शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक/माध्यमिक/निरंतर), जिल्हा परिषद, सर्व.
२२. मुख्याधिकारी, नगरपालिका/नगर परिषद, सर्व.
२३. निवड नस्ती (कार्यासन-एसडी-१).